

Karel Poláček – Bylo nás pět

Já se nýčko moc těším na zimu, ani se dočkat nemůžu, a každé ráno se dívám z okna, jestli už je země bílá, ale ono pořád nic. Jenom prší, z nebe visí špagáty, že by se z nich daly plést copánky, a čas je to mrzutý. Když přijdou lidi do krámu, tak říkají: „To máme počasí, co?, pane Bajza,“ a tatínek praví: „Co mám dělat, když to nechce být lepší.“

Musím pořád sedět doma, a když tatínek zavře kvelb, tak mne zkouší velkou násobilku nebo vlastivědu nebo katechismus, a když se spletu, tak mne bere za ucho a praví: „Já tě naučím, ty kluku darebná,“ a ještě praví, že musím být vzdělanější než on, kdyby mně měl všechny uši utrhat. A Honza si hoví pod kamny a pořád podřimuje, nic ho nebaví, ani myši, ani ptáci, vůbec nic. Někdy hraju s Kristýnou človče, nezlob se, a když vyhraje, tak se směje, až nemůže popadnout dech, když prohraje, tak se také směje, jelikož je to káča hloupá a není s ní žádná hra.

Je mně dlouhá chvíle, jelikož mám všechny knížky přečtené, a tak jsem se skamarádil s Otakárkem Soumarem. To bylo tak. Byla u nás v krámě paní Soumarová s Otakárkem a koupila Sidol na leštění kovů a vanilku. Otakárek pravil, že by chtěl se mnou chodit a že má všechny verneovky, a paní Soumarová se mne tázala, jestli chci být Otakárkovi přítelem. Odvětil jsem: „Beze všeho, mně je to fuk!“ a ona se smála. A pravila, abych k nim přišel, tak jsem přišel a Otakárek mně půjčil Oceánem na kře ledové, což jest ohromné čtení, a obrázky v tom jsou ještě ohromnější.

Tatínek pravil, že je rád, když chodím k Soumarom, jelikož jsou to lepší lidi, a tím pádem se naučím dobrým způsobům, což prospívá obchodnictvu. Maminka pak mně přikázala, abysem u Soumarů pořád říkal rukulíbám, aby bylo vidět, že jsem dobře vedený. Já jsem jí to slíbil, ale neřekl jsem rukulíbám a neřekl bysem to ani za pytel buráků, jelikož se stydím.

U Soumarů je to krásné jako v zámku, z jednoho pokoje jde se do druhého pokoje, z druhého do třetího a tak pořád furt a mají tam kanape, na něm barevné polštáře, taky kredenc, ve které je stříbro a zlato a hrníčky, a na podlaze mají kůži z jaguára a obrazy a vůbec všechno.

A Otakárek má hrozitánskou sílu hraček, z nichž nejlepší jest elektrická železnice, co se do ní pustí proud a ona sama jede. Tak my jezdíme elektrikou, já jsem průvodčí a křičím silným hlasem hotovo! a Otakárek je řidič a pořád zvoní. Jenomže tam sedí v jednom kuse slečna a plete svetr a pořád dává na nás pozor, abysme něco nevyvedli, a pořád nás napomíná, abysme byli zticha. Až jsem se dožral a pravil: „Herdek, copak řveme?“ a ona pak pravila paní Soumarové, aby Otakárek nechtyl ode mne špatné mravy. Paní Soumarová jí něco odvětila v cizím nářečí a pohladila mne po hlavě.

Vůbec je to u Soumarů dosti báječné a vždycky tam dostanu čaj s malinovou šťávou a sladké koláčky, můžu si jich vzít, kolik chci, což jest prima. Čenda Jirsák pravil, že k Otakárkovi dolezám, jelikož je bohatý, ale já jsem mu pravil: „To není vůbec praua, ty Krakonoši blbácká, a sám bys tam rád chodil.“ A taky že jo, když pak slyšel, že mně Otakárek půjčuje verneovky, tak dělal, jako by byl můj nejlepší přítel, a dolezal.

Jenomže chyba je v tom, že Otakárek musí pořád ležet a dávají mu teploměr pod paždí, aby se nenachladil, a užívá meducínu. To mne otrávil a už tam nechodím, jelikož jsem všechny verneovky přečetl.

Nyní chodím k Zilvarom do chudobince, tam je to nejohromnější, ale doma nesmím nic říct, aby neříkali řeči. Pan Zilvar byl ve válce, nepřítel na něho vystřelil z děla, pročez teď chodí po domech žebrat a má nohu dřevěnou. Takovou nohu bych chtěl mít a tak si ji silně přeju, že se mi v noci zdá, že chodím s dřevěnou nohou, co silně klope klap! klap!, a lidi vybíhají z domu a každý se dívá, že mám tu dřevěnou nohu, a já jsem hrdý. Umínil jsem si, že budu hodný, a až budu hodný, tak naše poprosím, aby mně takovou nohu dali k Jéžišku, neboť pak by hoši koukali.

V chudobinci ostávají také almužnice a ty vždycky večer počítají, co si za den vyprosily, a pak se hádají. Když se moc hádají, tak to pan Zilvar nemůže vydržet, i odepne si nohu a hodí ji po těch babkách a ony se pak přestanou hádat. Zilvar se chlubil, že jeho tatínek jest nad všechny

žebráky postavený, jelikož si nejvíc vyprosí, takže ho ostatní musejí poslouchat. A v noci moc kašle, poněvadž má sraženou krev. To povídal a byl moc hrdý.

Já jsem tu nohu pořád chtěl, jenom kdybych si mohl na ni šáhnout, a Zilvar pravil: „Jenom počkej, až tatínek usne, tak mu tu nohu odundám a můžeme si hrát.“

Tak se tedy stalo, a když pan Zilvar spal, tak mu nohu odepjal a já jsem byl velice rád. Potom jsme si hráli na žebrotu a já dělal chromajzla. A Zilvar byl lidi. Já jsem chodil a prosil jsem lidi o boží dárek a Zilvar byl jednou ten, co dá, podruhé ten, co nedá. Nejlépe uměl dělat toho, co nedá. Když dělal milostpána, co má na dveřích tabulku Přispívá na místní chudé, tak se vždycky nafoukl, děsně koulel očima a mluvil: „Vy lumpe, kdybyste šel raději pracovat,“ nebo: „Jděte si spánembohem, je vás tu moc.“ Nebo dělal polecajta a říkal: „Ty obejdo, už jsem tě dvakrát napomenul, hybaj, ať zmizneš, ať to nemusím opakovat, nebo půjdeš se mnou.“ A pak mne sebral a vedl na obec.

To byla hra! Nám se to děsně líbilo a pan Zilvar spal a hlučně kašlal. Když jsem o tom povídal Bejvalovi, tak nám velice záviděl a pravil, že by si s námi chtěl taky hrát.

Já jsem odvětil: „To já nevím, to podle toho.“

On však horlivě o to stál, že prý by se chtěl jenom podívat, jestli to děláme dobře.

Já jsem pravil, aby byl bez starosti, že Zilvar musí dobře vědět, jak se žebrota dělá, jelikož jeho tatínek jest první žebrák v městě.

Bejval se ptal, jestli se stavíme na kořauku, když si něco vyprosíme. Já jsem pravil, že ne, a on pravil, že to je chyba.

Pak se tázal, jestli hrajeme na nějaký nástroj, a když jsem pravil, že ne, tak on pravil, že je to druhá chyba.

Pročež jsem mu pravil, aby přišel taky do chudobince, on na to řekl, že přijde a že nám ukáže, jak se dělá žebrota, a že celého pana Zilvara strčí do kapsy s tou jeho žebrotou a že pan Zilvar bude kulit vočadla, jaký jest Bejval správný žebrák. Vůbec se děsně vychloubal a to se mně nelíbilo.

Avšak když jsme přišli do chudobince, tak nám Zilvar řekl, že je s žebrotou utrum, jelikož pan Zilvar na to přišel, že mu Zilvar bere nohu, on řval, že nedovolí, aby se s jeho nohou šeredilo, a Zilvara párkrát natřel. A pak si vzal nohu a šel prosit.

POLÁČEK, Karel. *Bylo nás pět*. V Albatrosu 5. vyd. Praha: Albatros, 2006, 188 s. ISBN 978-80-00-01884-3.

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do současnosti: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. Vyd. 1. Brno: Centa, 2005, 1116 s. ISBN 80-867-8503-3.

- 1) Jak se jmenovali přátelé vypravěče?
- 2) Popiš jazyk příběhu. Co takový jazyk vyvolává?
- 3) Působí jazyk zastarale, ačkoliv je příběh napsaný krátce před rokem 1943 (odchod do Terezína)? Co ovlivnilo Poláčkův jazyk?
- 4) Jakou knihu svým idylickým vyzněním a dobou vzniku v tíživé době připomíná?
- 5) Ve kterém prostředí a ve které době se kniha odehrává?
- 6) Co je obsahem kapitoly?
- 7) Proč tatínek považuje Soumarovy za lepší lidi?
- 8) Proč tam přestal chodit?
- 9) Čeho se Otakárkovi nedostává a čeho mu přebývá?
- 10) Vysvětli pojem verneovky.
- 11) U kterého kamaráda se Petrovi líbí víc?
- 12) S čím si hráli u Zilvarů? Může se taková hračka vyrovnat záplavě hraček u Soumarů?

Řešení:

- 1) Petr Bajza, Bejval Antonín, Jirsák Čeněk, Éda Kemlink, Zilvar z chudobince (Pepék)
- 2) Směs hyperkorektní (přehnaná snaha o dokonalou češtinu) a nespisovné češtiny (+prvky východočeského nářečí – situováno do Rychnova nad Kněžnou, kde Poláček vyrůstal), spousta přímé řeči; jazykovou komiku - hyperkorektnost z úst malého chlapce a kontrast s nespisovnou češtinou zní humorně
- 3) Ne, psal živým, bezprostředním jazykem, měl schopnost pointy, prokládal to přímou řečí; velký vliv mělo jeho zaměstnání – byl novinářem (sloupkařem a soudničkářem) v Lidových novinách (a dalších; viz K. Čapek, E. Bass, F. Peroutka, E. Valenta)
- 4) Babičku B. Němcové – ta když byla nemocná a finančně uondaná, vzpomínala na dětství; Poláček věděl, co ho čeká – a psal knihu plnou úsměvů, potěšení a radosti
- 5) Maloměsto první republiky
- 6) Návštěva u dvou rozdílných kamarádů
- 7) Protože jsou bohatí
- 8) Protože už všechny verneovky přečetl
- 9) Nedostává se mu kamarádů – je osamělý. Přebývá mu přehnané péče.
- 10) Knihy J. Verna (a jejich napodobeniny)
- 11) U Zilvarů
- 12) Hráli si s dřevěnou nohou pana Zilvara.